

WANDELROUTE

4 km of 7 km

De Gilliotroute

Op stap langs tegels met wereldfaam

Hemiksem

Provincie
Antwerpen

Wandelaars op het Abdijdomein

De Gilliotroute

Op stap langs tegels met wereldfaam

Voorwoord

De Rupelstreek is gekend om zijn steenbakkerijverleden. Toch kwamen hier niet enkel bakstenen uit de oven. Want ook de tegelproductie behoorde in het begin van de 20ste eeuw tot de absolute wereldtop. De Gilliotfabriek in Hemiksem vervaardigde vloer- en wandtegels voor standaardgebruik en unieke, artistiek hoogstaande tegelpanelen voor speciale opdrachten. Het was lange tijd de grootste en modernste tegelfabriek in Europa. Door de goede prijs-kwaliteitverhouding en de aantrekkelijke decors waren Gilliottegels geëxporteerd in binnen- en buitenland.

Het bedrijf heeft ook een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de gemeente Hemiksem. Als belangrijke werkgever heeft de fabriek veel betekend voor de welvaart in de regio. Vele mannen en vrouwen verdienden hier goed hun brood in redelijke arbeidsomstandigheden. In 1988 richtte het gemeentebestuur in de Sint-Bernardusabdij het Gilliot & Roelants Tegelmuseum op. Hier worden naast prachtige tegelpanelen ook materialen uit het productieproces tentoongesteld zodat dit bijzondere erfgoed bewaard wordt voor de volgende generaties.

Ook in het straatbeeld vind je her en der nog sporen van de prachtige Gilliottegels terug, soms subtiel maar vaak ook heel uitbundig aanwezig. Kortom, redenen genoeg om aan de hand van deze wandeling in Hemiksem, bakermat van de Gilliottegels, op zoek te gaan naar restanten van dit boeiende verleden.

Ballonzicht op de Benedenvliet, de oudste Gilliotvestiging en de abdijsite

Praktisch

Deze route volgt hoofdzakelijk het **Wandelnetwerk Rivierenland**. Het is een netwerk van wandelpaden die elkaar kruisen in genummerde knooppunten, zodat je zelf gemakkelijk je eigen traject kan uitstippelen. Je hoeft dus alleen de knooppuntenummers in de juiste volgorde te volgen. Waar het parcours afwijkt van de genummerde wandelpaden, volg je de routebeschrijving.

De Gilliotroute bestaat uit een korte lus langs locaties die onmiddellijk aan het rijke tegelkeramiekverleden gelinkt kunnen worden. Op de lange route krijg je ook nog enkele andere bezienswaardigheden en een flinke portie natuurschoon voorgeschoteld.

- 102** Het vertrek- en eindpunt is de Sint-Bernardusabdij te Hemiksem. Je bereikt deze met de wagen via de Nijverheidsstraat.
- P** Er is parking aan de abdij zelf en aan feestzaal 'Depot Deluxe'.

Korte wandeling: 4 km wandelen op voornamelijk verharde wegen.

Lange wandeling: 7 km wandelen op voornamelijk verharde wegen.

- **Toegankelijkheid:** Waar de wandeling niet toegankelijk is voor rolstoelen of kindervagens wordt een alternatieve route vermeld in de tekst.

Meer informatie:

Toerisme Rupelstreek - 03 361 11 06
info@toerismerupelstreek.be
www.toerismerupelstreek.be

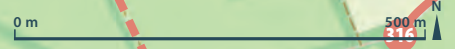

vertrek Sint-Bernardusabdij 1, 2620 Hemiksem

- Lange lus (verhard)
- Lange lus (onverhard)
- Korte lus (verhard)
- Korte lus (onverhard)
- Alternatief traject voor rolstoelgebruikers
- Wandelknooppunttraject (verhard)
- Wandelknooppunttraject (onverhard)

- 315 Wandelknooppunt
- Kerk
- Abdij
- Kasteel
- Parking
- Treinstation
- Horeca
- Picknicktafel
- Natuurgebied
- Overzetboot

Met dank aan Toerisme Provincie Antwerpen ©2025 | Nadruk of aanpassing onder gelijk welke vorm is verboden | Kaartontwerp TPA & Elke Feulsels | www.provincieantwerpen.be | Voor verbeteringen en suggesties op de routes en de bewegwijzering: www.routedokter.be | Bronvermelding OSM: Bron: © OpenStreetMap contributors - CC-BY-SA Licentie (www.openstreetmap.org/copyright)

Sint-Bernardusabdij, voormalig abtskwartier, nu gemeentelijk administratief centrum

De Gilliotroute

Startplaats: Sint-Bernardusabdij.

De Sint-Bernardusabdij, gelegen aan knooppunt 315, is het vertrek- en eindpunt van de wandeling.

Cisterciënzermonniken begonnen in 1243 met de bouw van de Sint-Bernardusabdij en legden daarbij meteen ook de basis van de kleiontginning en de baksteennijverheid in de Rupelstreek. De benaming 'paepsteen' verwijst nog naar die religieuze invloed.

Onder druk van de Beeldenstorm werd de abdij tijdelijk verlaten en in 1672 brandde ze grotendeels af. De huidige gebouwen dateren dan ook uit de 17de en 18de eeuw. In 1796 werden de monniken door de Fransen verdreven en werd de kerk van de abdij afgebroken.

Het gebouw werd tijdens de latere Franse bezetting als maritiem hospitaal gebruikt. Daarna verbouwde architect Bourla de abdij tot een correctionele gevangenis met grote slaapzalen. Later werden aparte cellen verplicht en werd het complex omgevormd tot kazerne voor de pontonniers en depot. Vlak na WOII was het een interneringskamp voor collaborateurs. Van 1948 tot 1977 werd het opnieuw door het leger in gebruik genomen als militair depot. Het gebouw werd als monument beschermd en in 1988 door de gemeente aangekocht. Na restauratie van de west- en oostvleugel bevinden er zich nu een administratief centrum, serviceflats en twee musea. In de zuidvleugel vind je tijdens de zomermaanden een pop-up bar.

In het abdiypark kan je kennismaken met perceeltjes grasland, ruigten, struwelen en de restanten van een oud parkbos. In de herfst kan je er de doordringende

roep van de bosuil horen en ook de kerkuil gaat er op jacht. De oude abdijmuur is bijna volledig begroeid met klimop, een belangrijke voedselbron voor vlinders.

Het Gilliot & Roelants Tegelmuseum toont een schitterende collectie keramiekpanelen en objecten van de voormalige "s.a. Manufactures Céramiques d'Hemixem, Gilliot et Cie" die grotendeels afkomstig zijn uit de vroegere toonzaal van de fabriek, alsook uit de privécollectie van Roberto Pozzo. Ze werden tegel per tegel van de muren verwijderd en in het museum opnieuw samengesteld. De naam van het museum verwijst eveneens naar Joseph Roelants (1881-1962), in het interbellum hoofd van het artistieke atelier van de fabriek. Naast werk van Roelants zijn er ook enkele grotere panelen van Karel Hadermann, Ignace Verwilgen en Sonja Leemans te zien.

Praktisch!

De openingsuren van het Gilliot en Roelants Tegelmuseum vind je terug op www.gilliottegelmuseum.be.

Individuele toegang is gratis.

Groepen kunnen ook op andere dagen terecht voor een gegidst bezoek.

Voor info en reservatie:

info@toerismerupelstreek.be

bezoekershkh@gmail.com

[info@gilliottegelmuseum.be](http://www.gilliottegelmuseum.be)

Het Tegelmuseum kreeg in 2016 via De Koning Boudewijnstichting de belangrijke Pozzo-collectie in beheer. Deze unieke verzameling van Roberto Pozzo omvat 9000 keramiektegels uit de hele wereld. Jaarlijks worden door wetenschappelijk medewerker dr. Mario Baeck thematische wisseltonstellingen samengesteld uit deze collectie en uit de verzameling van het museum. De Pozzo-zaal werd hiervoor gerealiseerd.

Tip!

Heemmuseum 'Ontrent den Hover' toont de geschiedenis van de Sint-Bernardusabdij, maar heeft ook aandacht voor de lokale geschiedenis, ambachten en nijverheden. Het museum is elke eerste zondag van de maand open, van 14 tot 18 uur en bij speciale gelegenheden zoals Erfgoeddag en Open Monumentendag. Individuele toegang is gratis. Groepen kunnen ook op andere dagen terecht voor een gegidst bezoek. Voor info en reservatie: info@toerismerupelstreek.be bezoekershkh@gmail.com

Gilliot & Roelants Tegelmuseum

De Pozzo-zaal. Ontdek de volledige Pozzo-collectie op pozzo.collectionkbfb.be

Een korte geschiedenis voor je vertrekt...

Op het einde van de 19e eeuw draagt Adolphe Gilliot een verlieslatende baksteenfabriek in Hemiksem over aan zijn zoon Georges. Deze heroriënteert de productie en brengt in april 1898 met succes de eerste keramische wandtegels op de markt. In 1904 richt Georges, samen met zijn broer Léon en hun schoonbroers, de maatschappij Grès Emailés d'Hémixem, Gilliot Frères op. Al vlug stijgt de productie naar 250.000 vloer- en wandtegels per dag. Door succesvolle deelnames aan grote tentoonstellingen krijgt het bedrijf ook internationaal naam.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog ligt de fabriek nagenoeg stil. In het interbellum komt de productie snel opnieuw op gang zodat in 1919 opnieuw 1500 werknemers en 85 bedienden in dienst zijn. Een jaar later wordt de firma tot de s.a. Manufactures Céramiques d'Hémixem, Gilliot & Cie omgevormd. Men volgt de technische evolutie op de voet, eerst met de installatie van gasovens en later een elektrische keramiekooven met zes tunnels, op dat moment de grootste ter wereld. Samen met opvallende deelnames aan de wereldtentoonstellingen in Antwerpen 1930, Brussel 1935 en Parijs 1937 zorgt dit voor een gevuld orderboek. De helft van de omzet komt uit export binnen Europa maar ook naar exotische bestemmingen als Buenos Aires, San Francisco, Johannesburg, Hong Kong en Sydney.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog blijft de fabriek zeer beperkt actief. Na de bevrijding moderniseert men opnieuw en in 1948 viert men met veel luister het gouden bedrijfsjubileum. Einde 1957 realiseert men een belangrijke schaalvergroting door fusie en werkt men verder onder de benaming n.v. Keramiekkabrieken van Hemiksem en van de Dijle.

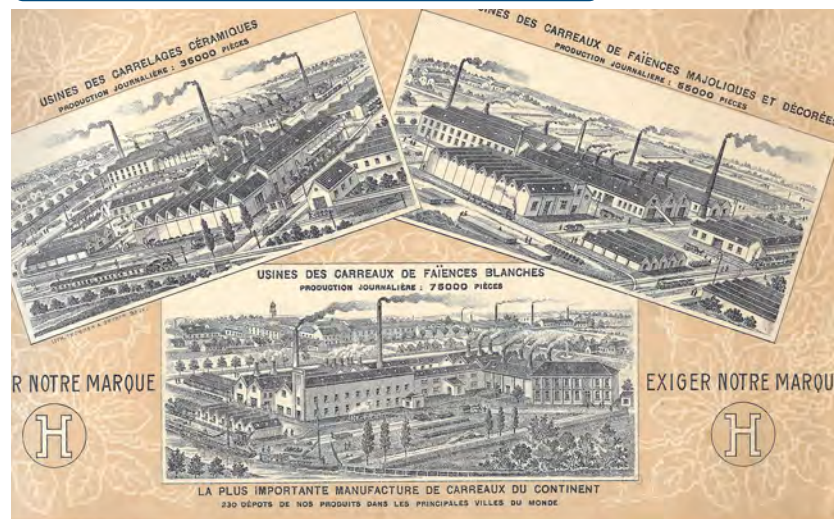

Postkaart Gilliotfabriek

De aanwezigheid op de wereldtentoonstelling te Brussel in 1958 zorgt voor een nieuw topjaar. De groeiende internationale concurrentie wordt in de jaren 1960 echter sterk voelbaar. In 1968 verwerft de n.v. Koninklijke Sphinx uit Maastricht een meerderheidspositie. De productie wordt geheroënteerd en in 1974 wijzigt men de naam in n.v. Sphinx-Hemiksem. Op 19 april 1977 valt de beslissing tot stopzetten van alle tegelproductie in Hemiksem. Daarmee verdwijnt één van de belangrijkste Belgische keramiekbedrijven uit de 20e eeuw.

Samen met de overblijvende producten overal ter wereld, vormen het archief en de museumcollectie in Hemiksem een bijzonder waardevol industrieel en artistiek erfgoed.

Postkaart Gilliotfabriek (Postkaarten waren belangrijk promotiemateriaal)

Toegangspoort abdijdomein, bekend als "Poort der armen".

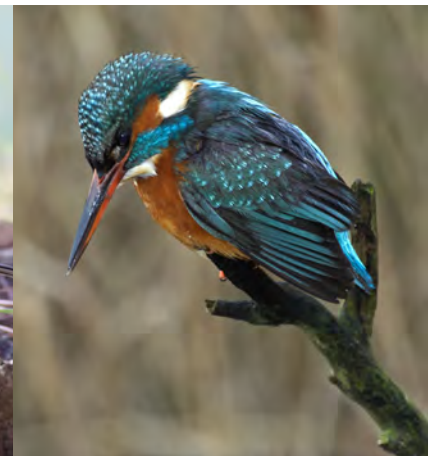
De wandeling start aan wandelknooppunt 315. Je verlaat het abdijdomein via de ingang aan de Nijverheidsstraat en wandelt onder de 'Poort der Armen' door.

Deze poort, vroeg 18^e eeuws, gaf toegang tot het domein van de Sint-Bernardusabdij en speelde vroeger een belangrijke rol in het leven van de inwoners van Hemiksem en omstreken. Hier was altijd veel volk te vinden.

Benedenvliet

Grote Gele Kwik

Ijsvogel

Er werden immers aalmoezen en brood uitgedeeld aan de armen en behoeftigen en er werd gastvrijheid verleend aan voorbijtrekkende pelgrims.

Dit alles vond zijn oorsprong in het 66ste kapittel van de regel van Sint-Benedictus: "De armen gedenken, niet met de mond en met woorden, maar ook met de handen, metterdaad en met werken."

Vóór het pompgemaal op je linkerkant (net voor de Scheldedijk) sla je links het onverharde pad in dat naar de Benedenvliet loopt.

Ooit was de Benedenvliet één van de belangrijkste getijdenbeken langs de Schelde. Na de overstroming van 1976 werd het eerste Sigmaplan gerealiseerd. In 1994 werd de Benedenvliet afgesloten van de Schelde en werd een wachtbekken aangelegd.

De Benedenvliet is een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels zoals bergeenden, wintertalingen, krakeenden, tafeleenden en kuifeenden als meest opvallende gasten. Tijdens de lente hoor je in de hogere begroeiing de zang van zwartkop, tuinfluiter, grasmus, merel en zanglijster. In de lagere vegetatie zijn het dan kleine karekieten en bosrietzangers die de aandacht trekken. Met wat geluk zie je een kleurrijke ijsvogel voorbijflitsen terwijl hij razendsnel van een tak af duikt om een visje te vangen. Ook de grote gele kwik vertoef hier graag, zoekend naar kleine insecten in het snelstromende water.

Alternatieve route!

Wil je de onverharde vlietdijk vermijden?

Volg de alternatieve route via knooppunten 313, 312 en richting 311.

Voorbij het park sla je rechtsaf en volg je de verharde weg. Links zie je de kerk.

Voorbij de kerk sla je links de Sint-Bernardsesteenweg in.

De eerste straat op je linkerkant is de Molendreef, vanaf hier kan je de gewone wegbeschrijving op pagina 12 terug volgen.

Laden en lossen van schepen voor de Gilliotfabriek gebeurde langs de Vliet

De materialen voor de productie van de tegels – naast klei, vooral ook steenkool – werden langs de Benedenvliet aangevoerd. Van hier vertrokken ook afgewerkte producten naar de haven van Antwerpen van waar ze door rederijen als nuttige ballast, en dus aan goedkope tarieven, over heel de wereld werden verscheept. De eerste vestiging van de fabriek was langs de oevers van de Benedenvliet gelegen, hiervan rest nu enkel nog het voormalige bureelgebouw.

Eens de abdij uit het zicht verdwenen is, volg je het pad langs de Vliet. Aan de kruising neem je het linkse pad door het bosje.

De Residentie Sint-Annaschool herbergde de voormalige kantoren van de fabriek. Een kleurrijk tegelpaneel met het opschrift 'Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot et Cie fondée en 1897 par Georges Gilliot' getuigt vandaag nog van deze vroegere functie.

Volg de Molendreef tot op de Sint-Bernardsesteenweg. Sla vervolgens linksaf.

Op de Sint-Bernardsesteenweg komen we al onmiddellijk drie gebouwen tegen die met Gilliottegels gedecoreerd zijn.

De gevel van de directeurswoning op nr. 100, Villa Ludwig genaamd, werd tussen de beide wereldoorlogen met weinig opvallende standaardtegels bekleed.

Het aansluitende koetshuis op nr. 98, met sterke art nouveau-invloed in de gevels langs de tuin, werd voorzien van sierlijke tegelfriezen met bladmotieven in laagrelief.

Kantoren van de fabriek in de huidige Residentie Sint-Annaschool

Het Berkenhof op nr. 90 is dan weer voorzien van enkele zeer kleurrijke tegelpanelen bovenaan in de gevel. Hier was de voormalige kijkwoning van de Gilliotfabriek gevestigd.

Aan het volgende kruispunt steek je de Sint-Bernardsesteenweg over en sla je rechts de Bosstraat in. Je volgt de pijl naar knooppunt 317.

Op de zijgevel van het eerste huis in de Bosstraat vind je een knap staaltje van vooroorlogse publiciteit terug: een groot reclamepaneel wijst de weg naar de tweede fabrieksvestiging van de firma Gilliot. Het monumentale paneel draagt in het midden het bedrijfslogo en is uitgevoerd in droge lijnteknik. Zwarte contourlijnen zorgen daarbij voor het omsluiten van de emailkleuren die daardoor een licht reliëf krijgen.

Koetshuis

Tegelfries in de Nieuwstraat 31

Je verlaat even het knooppuntennetwerk en neemt de eerste straat links.

In de Nieuwstraat werden de gevels van de huisnummers 65, 53, 51, 49 en 27 stijlvol gedecoreerd door het inbrengen van kleine tegelfriezen. Het zijn ongeglazuurde vloertegels in steengoed uit het standaardaanbod. Al voor 1914 produceerde men van zulke tegels 35.000 stuks per dag. Elke tegel vroeg toen heel wat handwerk; het decor werd door arbeidsters met gekleurde kleipoeders in speciale roosters en mallen ingestrooid. Daarna werd alles onder hoge druk samengeperst en in grote ovens aan een hoge temperatuur gebakken. Dit laatste zorgde voor een grote hardheid van de tegels, die niet alleen zeer slijtvast, maar ook vorstbestendig waren en dus ideaal om als kleuraccent in de gevel aan te brengen. Ook op huisnummers 31 en 33 vinden we een Gilliotbetegeling terug. Hier gaat het om geglazuurde wandtegels met bootjes als motief.

Op het einde van de Nieuwstraat wandel je rechts de Abdijstraat in.

Het huis in de Abdijstraat nummer 56 is voorzien van prachtige tegelpanelen met grijsblauwe papegaaien in confrontatie met witte kaketoets op een blauwe achtergrond. De pluimen vliegen in het rond! Het zijn geglazuurde tegels in faïence uit het standaardaanbod van Gilliot voor interieurtoepassingen. Omdat de kleurrijke majolicaglazuren de tegels voldoende beschermden tegen vervuiling en vorst werden ze ook in gevels geplaatst.

Dergelijke panelen werden samen met een ruime keuze aan losse tegelontwerpen en tegelfriezen aan architecten en klanten aangeboden op losse cataloguskaarten, die een uitstekende indruk gaven van de vele mogelijkheden.

Tegelfries in de Abdijstraat 56

Wandel verder in de Abdijstraat. Op het kruispunt met de Statieplaats beslis je of je de lange of de korte lus neemt.

Wandel je de korte lus? Steek dan nu de spoorweg over en volg de Bouwerijstraat. Neem de 2de straat rechts: de Atletiekstraat. Aan knooppunt 317 volg je de routebeschrijving op pagina 16.

Wandel je de lange lus? Loop dan verder de Statieplaats in en volg knooppunt 326 en de routebeschrijving op pagina 18.

Weetje!

Vele huizen op de route dragen nog een subtiele herinnering aan Gilliot: de huisnummers met zwarte of blauwe cijfers op een witte achtergrond en een fijn zwart boordlijntje zijn immers van Gilliotmakelij. Ze dateren uit de jaren 1950. Hier en daar kan je ook nog oudere varianten terugvinden. Het gaat om losse cijfers in steengoed met ingelegd decor. Hiervan bestaan minstens twee kleurvarianten: witte cijfers op een blauwe achtergrond of blauwe op een witte achtergrond.

Hoeveel kan jij er op je weg nog terugvinden?

Gilliotfabriek

KORTE LUS

Volg vanaf knooppunt 317 de pijlen naar knooppunt 315.

Op het einde van de Atletiekstraat merk je een bedrijventerrein op. Hier was vroeger de tweede en grootste fabrieksvestiging van Gilliot, gelegen aan de Bovenvliet. Deze industriële site is vandaag nog steeds in gebruik en daarom niet publiek toegankelijk. Heel wat bijzondere gebouwen van de oude keramiekkabriek werden gesloopt en machines en vaste installaties werden volledig weggehaald. Alleen de indrukwekkende fabriekshallen, die een idee geven van de omvang van het oorspronkelijk geheel, resteren nog. Hier werkten in 1926 bijna 1400 arbeiders (waarvan 794 mannen tegenover 516 vrouwen) en 68 bedienden. Het grootste deel ervan woonde in Hemiksem en de buurgemeenten. De anderen pendelden dagelijks vanuit het Waasland en Klein-Brabant via de veerdienst naar hier.

Verpakkingsafdeling

De bedrijfsbrandweer van Gilliot oefent aan Villa Ludwig

Achter de fabrieksterreinen lag het bos van Gilliot. In de keramiekkabriek was immers heel wat hout nodig voor het maken van verpakkingskisten en houtwol om de tegels zo veilig mogelijk wereldwijd te kunnen verzenden.

Een gedeelte van het bos werd aangekocht door het Agentschap Natuur en Bos. Momenteel is het nog niet toegankelijk voor publiek, maar mogelijk komt daar in de toekomst verandering in.

Je loopt door de Georges Gilliotstraat, genoemd naar de stichter van de keramiekkabriek.

Vlak voor de spoorweg kom je de Hemiksemse brandweer tegen die gegroeid is uit de bedrijfsbrandweer van Gilliot. Lang voor de 1ste Wereldoorlog beschikte de fabriek, waar door de vele keramiekkovens het brandgevaar zeer groot was, immers over een goed geoefend korps met bluswagens.

Via de Bosstraat en de Depotstraat keer je terug naar de Sint-Bernardusabdij aan knooppunt 315.

Vloer Tay-Do

LANGE LUS

Op de Statieplaats merk je een voormalig Vietnamees restaurant Tay-Do op. De vloer van het portiek en van het interieur is betegeld met karakteristieke Gilliotvloertegels. Omdat de motieven deel uitmaken van de op hoge temperatuur gebakken kleimassa zijn ze zo goed als onverslijtbaar.

**Sla links de Saunierlei in en volg knooppunt 326.
Aan knooppunt 326 volg je knooppunt 325.**

Aan je linkerkant merk je, ter hoogte van het parochiecentrum, achterin de voormalige Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangenkerk op. Het interieur ervan was rijkelijk betegeld. Een altaarretabel naar een ontwerp van Roelants is, samen met de doopvont, nu te zien in het Gilliot & Roelants Tegelmuseum.

Retabel uit de Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangenkerk met Gilliottegels

In de Saunierlei huisnummer 30 werden wandtegels in de gevel ingewerkt. In het nummer 13 zijn het vloertegels uit het standaardaanbod. Deze boordtegels die normaal gezien een groter tegel geheel omvatten, zijn hier als een afzonderlijk paneel gepresenteerd. Het verschil tussen beide soorten tegels is duidelijk te zien omdat steengoedvloertegels ongeglazuurd en dus mat zijn, terwijl wandtegels steeds geglazuurd werden om de weersomstandigheden te kunnen weerstaan.

Op het kruispunt ga je onmiddellijk rechts de Pompstraat in. Op het einde neem je links de Statiestraat.

Tip!

Tijdens de jaarlijkse Gilliotmarkt op de 3de zondag van juni staat alles in het teken van de befaamde tegels. Bezoekers kunnen een thematische lezing van Dr. Mario Baeck bijwonen, de vaste tentoonstelling in het tegelmuseum bezichtigen en de jaarlijks vernieuwde wisseltentoonstelling in primeur ontdekken. Ze kunnen ook de waarde van hun eigen tegels laten schatten.

Saunierlei

Kerkstraat nummers 13 en 19

Even verderop op nummer 102 vind je een voorbeeld van een gevelbekleding in ongedecoreerde geglaazuurde tegels typisch voor gevels van winkels uit de jaren 1940-1950.

Steek de spoorweg over en volg knooppunt 321.

In de Kerkstraat nummers 13 en 19 werden op een bescheiden manier losse Gilliottegels in de voorgevel ingewerkt. De steengoedtegels met bloemmotief brachten wat kleur in de gevel.

Ook bij nummer 70 is met geglaazuurde faiencetegels van Gilliot een mooie tegelfries aangebracht onder de ramen op de eerste verdieping.

Veel indrukwekkender zijn de tegelpanelen op nummer 80. In deze woning zijn diverse grotere florale wandtegelpanelen in de gevel verwerkt die op maat werden vervaardigd naar de wensen van de klant.

In de woningen met nummers 88 en 90 zie je een veel latere toepassing van tegels. Klein formaat tegelstrips in zwart en rood zijn gebruikt om de ronde deurzuilen te accentueren.

Kerkstraat nummer 80

Op het einde van de Kerkstraat bereiken we de Gemeenteplaats, het centrum van Hemiksem met de Sint-Niklaaskerk en het voormalige gemeentehuis. Om de vernieuwde Gemeenteplaats extra uitstraling te geven, werd het imposante kunstwerk "Vredesvogel" centraal geplaatst. Het oorlogsmonument kreeg naast de Sint-Niklaaskerk een nieuwe plaats.

De sobere classicistische Sint-Niklaaskerk werd in 1770-1772 gebouwd ter vervanging van de oude en verderaf gelegen kerk op het Kerkeneinde. De toren werd voltooid in 1773 maar bleef lang zonder uurwerk, want tot in 1819 moest men het doen met een zonnwijzer. Loop even naar de achterzijde van de kerk, dan zie je deze zonnwijzer nog op het koor.

Veel indrukwekkender is het statige gebouw tegenover de Sint-Niklaaskerk: het voormalige Gemeentehuis. De eerste steenlegging gebeurde op 1 november 1910, dit kan je nog aflezen op de gedenksteen in het portiek.

Postkaart voormalig gemeentehuis

Hemiksem

Gemeente plaats — Place communale

Oude postkaart met zicht op de Gemeenteplaats

Door de enorme groei van de bevolking en de komst van nieuwe nijverheden, met naast Gilliot ook chemie- en metaalbedrijven, waren meer uitgebreide diensten noodzakelijk. Het gemeentehuis werd daarom verschillende keren vergroot en grondig opgeknapt. Uiteindelijk voldeed het toch niet meer aan de moderne noden zodat in 1998 de administratieve diensten van gemeente en politie hun intrek namen in een deel van de Sint-Bernardusabdij.

Er is meer natuur in het dorp dan je denkt. Sommige vogelsoorten hebben zich perfect aangepast aan het wonen in de nabijheid van de mens. Zo maken gierzwaluwen hun nest onder een dakpan of achter een holte in een muur. Op warme lente- en zomeravonden gieren ze met tientallen boven en langs de straten. Eind april komen ze terug vanuit de overwinteringsgebieden in Afrika en eind juli zijn ze weer verdwenen. Kauwen daarentegen zijn jaarvogels. Het zijn erg slimme en sociale vogels, die graag in elkaars buurt broeden. Dat elk schouwtje zijn koutje heeft, is eerder regel dan uitzondering. Huismussen zijn niet meer zo talrijk als jaren geleden, maar de terugval lijkt gestopt. Hemiksem stelt nestkasten ter beschikking aan bewoners in wiens buurt er nog huismussen wonen.

Huismussen in bad

Interieur van de Broederschool

Aan knooppunt 321 sla je links de Lindelei in en blijf je die volgen.

Op Lindelei nummer 209 vind je een goed voorbeeld van het gebruik van geëmailleerde baksteen om in een gevel afwisseling en kleur te brengen. Onderaan en boven de ramen en deuren wordt het gewone metselwerk van matte machinesteen onderbroken met banden van glanzende, donkerbruin, wit en groen geglazuurde baksteen. Dergelijke stenen werden in de beginperiode ook door de Gilliotfabriek op de markt gebracht.

De rijwoning Lindelei 176 is versierd met drie sierlijke tegelpanelen in art nouveau-stijl. Kort na 1905 werd het standaardontwerp 5780 in de Gilliot-catalogus opgenomen. Het originele ontwerp is symmetrisch uitgewerkt over 6 tegelplaten, met in het middengedeelte een uitwaaiend bloemmotief. Omdat men zich hier op de breedte van de ramen oriënteerde en zo slechts ruimte had voor een onpaar aantal platen, werd het middengedeelte weggelaten en combineerde men creatief de zijstukken tot een nieuw decoratief geheel.

Weetje!

Waar nu de Zonnekesschool is realiseerden de Broeders der Christelijke Scholen in 1931 een nieuw gebouw voor hun Sint-Petrus en Sint-Paulus Gesticht naar ontwerp van architect J. De Bouver. De interieuraankleding draagt duidelijk de stempel van hoofdsponsor Gilliot, want zowel de vloeren in keramische mozaïek met ingelegd wapenschild, de wandbekledingen, trapomlijstingen, de hal en het sanitair zijn voorzien van materiaal uit de steentjesfabriek.

Provinciale Steenweg 25

Aan de T-splitsing neem je links de K. De Backerstraat.

Op nummer 43 vind je opnieuw een verzorgd uitgewerkte gevel waarbij naast variatie in het metselwerk ook geëmailleerde baksteen is toegepast om afwisseling in de gevel te creëren. Hier is de geglazuurde baksteen gecombineerd met okerkleurige machinesteen.

Aan de overkant op nummer 28.1 vinden we opnieuw een latere toepassing van smalle tegelstrips. Hier werd de ronde zuil bekleed met langwerpige zwarte en vierkante goudkleurige tegelementen, populaire mode-kleuren in de late jaren 1930 en 1940.

Aan het kruispunt met de Provinciale Steenweg sla je linksaf en volg je de steenweg.

Op de Provinciale Steenweg tref je in de meesterwoning met nummer 25 en onder de ramen van nummer 23 nog enkele fraaie panelen met guirlandes aan. Deze panelen zijn uitgevoerd in een stijl die veel minder typisch is voor Gilliot. Het is dan ook niet uitgesloten dat ze door één van de concurrenten werden uitgevoerd.

Tip!

Het vervolg van de route loopt door het Callebeekpark dat niet toegankelijk is voor rolstoelgebruikers. Keer terug naar het kruispunt van de Provinciale Steenweg en de K. De Backerstraat en steek aan de lichten de Steenweg over. Volg de Callebeekstraat. Via knooppunten 324,327,06 en 315 kom je terug aan de abdij.

Callebeek, vogelplas

Aan knooppunt 325 steek je de Provincialesteenweg over en ga je de Scheldestraat in, knooppunt 07.

Aan knooppunt 07 volg je knooppunt 324 door het Callebeekpark.

Het Callebeekpark vormt momenteel een groene long langs de oevers van de Schelde. Tussen de Scheldestraat en de Callebeekstraat heeft de natuur zich volop kunnen ontwikkelen op wat ooit een kleiput was. Het bos wordt dan ook gedomineerd door pionierssoorten zoals wilg en berk.

Langzaam evolueert het naar een meer gevarieerd bos met zomereiken. Aan de vogelkijkwand aan een plas langs de Callebeekstraat kan je een aantal watervogels spotten. Het rietveld achteraan is een prima broedplaats voor rietvogels, zoals de kleine karekiet en de blauwborst.

Provinciale Steenweg 23

Callebeekveer naar Kruike-Bazel en DeWaterbus

Aan knooppunt 327 wandel je langs de Scheldedijk, knooppunt 06, terug naar knooppunt 315 aan de abdij.

Aan de overkant van de Schelde bevindt zich het gecontroleerd overstromingsgebied: de Polders van Kruike. Vanuit Hemiksem gemakkelijk te bereiken via het veer van Callebeek. In Hemiksem kan je ook DeWaterbus nemen.

Deels verborgen achter de betonnen dijkmuur liggen slikken en schorren. Hier zijn die schorren relatief klein en smal, maar verder stroomopwaarts zijn ze behoorlijk breed. De schorren tussen de Nederlandse grens en het Callebeekveer zijn brakwaterschorren, stroomopwaarts zijn het zoetwaterschorren. Dit zijn unieke biotopen, zelfs op Europees niveau.

Ruim 100 jaar lang was de Schelde een dode rivier. Vanaf het begin van de 21ste eeuw onderging de rivier een echte metamorfose, van een dode naar een levende rivier: een rivier die opnieuw een 50-tal vissoorten telt.

Duizenden watervogels overwinteren langs de rivier en ook het aantal visetensoorten is opmerkelijk toegenomen. Meest opvallend zijn aalscholvers: grote, zwarte vogels die perfect aangepast zijn aan het leven in en aan het water. Langs de oevers van de Schelde zie je ook regelmatig groepen Kieviten: weidevogels die na het broedseizoen in grote groepen verzamelen. Kokmeeuwen en zilvermeeuwen vliegen regelmatig heen en weer langs de rivier.

Opmerkelijk is de terugkeer van zeezoogdieren in de Schelde, af en toe worden er zeehonden waargenomen. Meestal een gewone zeehond, waarnemingen van grijze zeehonden zijn zeldzamer. In 2013 waren er 10-tallen waarnemingen van bruinvissen, een kleine dolfinensoort, en eind 2016 werd aan de Zeesluis van Wintam het kadaver gevonden van een narwal. Wie een opmerkelijke waarneming doet, kan deze ingeven op www.waarnemingen.be

Colofon

Realisatie

Gemeente Hemiksem
Provincie Antwerpen
Toerisme Rupelstreek vzw

In samenwerking met

Beheersorgaan Gilliot & Roelants Tegelmuseum
Heemkring Heymissen
IVEBICA Hemiksem-Schelle-Niel
Natuurpunt Rupelstreek
Erfgoed Rupelstreek
Wandel Sport Vereniging Schelle vzw
Toerisme Scheldeland

Met dank aan

Mario Baeck, Johan Morel en Annie van Laeken

Illustraties

Mario Baeck, Willy De Bruyn, Erik De Keersmaecker, Raymond De Smet, Luc Meert, Fons Van den heuvel, Dirk Verlinden, Hugo Willocx, David Van den Broeck, François Boddaert
Beeldenbank Toerisme Provincie Antwerpen
Beeldenbank Toerisme Rupelstreek

Meer toeristische tips en info

Toerisme Rupelstreek vzw | T: +32 (0)3 361 11 06
info@toeriserupelstreek.be | www.toeriserupelstreek.be
Toerisme Scheldeland
info@scheldeland.be | www.scheldeland.be

Depotnummer: D/2025/12.159/6
V.U. Toerisme Rupelstreek vzw
Schommelei 1/3, 2850 Boom

Meldpunt Routedokter

Ontdek je een probleem
tijdens je wandelroute?
Is er een bordje verdwenen
of beschadigd?
Laat het ons weten op
www.routedokter.be.

Help mee aan
een mooi en
proper landschap
en neem je afval
mee naar huis!

Waar te verkrijgen?

Infokantoor Toerisme Rupelstreek

Hoogstraat 27, 2850 Boom | T: +32 (0)3 361 11 06

info@toerismerupelstreek.be | www.toerismerupelstreek.be

Administratief Centrum

Sint-Bernardusabdij 1, 2620 Hemiksem

T: +32(0)3 288 26 20

info@hemiksem.be | www.hemiksem.be

Gilliot & Roelants Tegelmuseum

Sint-Bernardusabdij, 2620 Hemiksem

T: +32(0) 475 54 62 89

info@gilliottegelmuseum.be | www.gilliottegelmuseum.be

Online bestellen

Toerisme Scheldeland | www.routen.be/webshop

Regionaal Landschap Rivierenland | www.rirl.be

